

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17554501>

Василюк М. М.

доктор економічних наук, професор,
кафедра обліку і оподаткування,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
<https://orcid.org/0000-0001-7372-4382>

Євдошак В. І.

кандидат економічних наук, доцент,
кафедра фінансів, обліку і оподаткування,
Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
<https://orcid.org/0000-0001-6547-8927>

Омельчак Г. В.

старший викладач, кафедра менеджменту та туризму,
КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР,
<https://orcid.org/0000-0003-3373-8944>

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

**JEL Classification: H83; H61; H50; K42; M42
SECTION "ECONOMICS": Економіка**

Анотація. Військова агресія створила безпрецедентний рівень бюджетних викликів, підвищивши ризики нецільового використання ресурсів, корупційних зловживань, фінансування колабораційних дій та дестабілізації фінансової системи. У цих умовах державний фінансовий контроль перетворюється на стратегічний інструмент захисту економічної безпеки та забезпечення довіри суспільства й міжнародних партнерів до механізмів управління державними ресурсами. У результаті дослідження встановлено, що система фінансового контролю адаптувалася до умов війни шляхом зміщення акценту з переважно ревізійної моделі до аналітичної, превентивної та координаційно-правоохоронної. Виявлено зростання обсягів обробленої інформації, посилення міжінституційної взаємодії, активізацію фінансової розвідки та впровадження інструментів блокування підозрілих операцій. Перспективні напрями розвитку стосуються подальшої цифровізації контролю, інтеграції аналітичних платформ, розширення міжнародної кооперації та створення механізмів прозорості для оборонних і відбудовних програм.

Ключові слова: публічні фінанси, фінансова безпека держави, аналітичний контроль, аудиторський нагляд, фінансовий моніторинг.

Annotation. The military aggression has created an unprecedented level of fiscal challenges, increasing risks of misallocation of resources, corruption abuses, financing of collaboration activities, and destabilisation of the financial system. Under these conditions, public financial control becomes a strategic instrument for safeguarding economic security and ensuring public and international partners' trust in the mechanisms of managing state resources. The purpose of this article is to analyse the transformation of Ukraine's public financial control system under martial law, assess the effectiveness of key control and financial monitoring institutions, and identify directions for modernising the control infrastructure in

view of defence needs and reconstruction programmes. The methodological framework of the study included comparative and system analysis, economic and statistical methods, content analysis of regulatory acts and official reports, as well as elements of a risk-oriented approach to assessing public financial control. The results demonstrate that the financial control system has adapted to wartime conditions by shifting from a predominantly inspection-based model to an analytical, preventive and coordination-law enforcement one. The study reveals an increase in the volume of processed information, strengthened inter-institutional cooperation, intensified financial intelligence activities, and the introduction of instruments for blocking suspicious transactions. At the same time, uneven performance dynamics were identified, including a decrease in recovered losses alongside an increase in criminal-law materials, confirming a shift toward an operational response model and early-stage deterrence of risks. Promising development directions include further digitalisation of control procedures, integration of analytical platforms, expansion of international cooperation, and the creation of transparency mechanisms for defence and reconstruction programmes.

Keywords: public finance, state financial security, analytical control, audit oversight, financial monitoring.

Вступ

Повномасштабна збройна агресія РФ проти України спричинила глибоку трансформацію державного управління та фінансової системи, орієнтовану насамперед на безпрецедентну мобілізацію бюджетних ресурсів для забезпечення оборони, національної безпеки та підтримки населення [1, с. 42]. В умовах воєнного стану відбулося суттєве переосмислення процедур використання державних коштів: спрощення механізмів публічних закупівель, розширення можливостей прямого укладення договорів, зміна алгоритмів фінансування критично важливих програм. Така оперативність є закономірною реакцією на виклики війни, проте водночас вона актуалізує ризики нецільового використання коштів, корупційних практик та зловживань, що потребує більш жорсткої системи контролю [2].

Паралельно з внутрішньою перебудовою фінансових процесів збільшилися обсяг і складність операцій, пов'язаних із зовнішньою підтримкою України. Значні обсяги двосторонньої та багатосторонньої допомоги від міжнародних партнерів – МВФ, ЄС, Світового банку, USAID тощо [3] – передбачають підвищені вимоги до прозорості, підзвітності та аудиту бюджетних рішень. З огляду на підготовку широкомасштабних програм післявоєнного відновлення, зокрема Ukraine Facility [4] і комплексних проєктів реконструкції на засадах спільного фінансування, роль дієвого державного фінансового контролю набуває стратегічного значення. Фактично, контроль за використанням публічних ресурсів стає фундаментом довіри як з боку міжнародних партнерів, так і українського суспільства.

Отже, трансформація інститутів та процедур державного фінансового контролю в умовах війни є не лише відповіддю на оперативні виклики, а й важливою передумовою відновлення країни, побудови прозорої та стійкої системи управління публічними фінансами та запобігання потенційним зловживанням у процесі реалізації масштабних програм відбудови. У таких умовах комплексна оцінка ефективності, адаптивності та результативності механізмів фінансового контролю є надзвичайно важливою для забезпечення фінансової стабільності, зміцнення довіри донорів і громадян, а також гарантування цільового та безпечного використання державних і міжнародних ресурсів у післявоєнний період.

Сучасні дослідження доводять, що посилення інституційних механізмів контролю та аналітичної спроможності держави є необхідним для збереження фінансової стійкості в періоди криз та воєнних загроз. Науковець Д. Кравчик зі співавторами (D. Krawczyk et al.) обґрунтовують, що ефективність системи протидії відмиванню коштів в Україні у воєнний період визначається вузьким набором високовпливових операційних показників, серед яких провідну роль відіграють обсяг

підозрілих транзакцій небанківського сектору та навантаження на судову систему, що актуалізує потребу посилення міжвідомчої координації [5]. У цьому контексті Л. Лонг та колеги (L. Long et al.) доводять, що в умовах глобальних викликів активна, гнучка й технологічно орієнтована фіскальна політика залишається основним стабілізатором економічного розвитку, тоді як якість державного управління визначає результативність антикризових заходів [6]. Науковці М. Гналді (M. Gnaldi) та С. Дел Сарто (S. Del Sarto) демонструють, що кризові періоди супроводжуються зростанням корупційних ризиків у публічних закупівлях, а застосування системи red-flags та статистичного контролю дозволяє своєчасно ідентифікувати ризикові контракти [7]. Значення незалежності контрольних інституцій підтверджують і А. Майкл та однодумці (A. Michael et al.), які виявляють, що навіть у політично динамічному середовищі національний аудит у Великій Британії зберігає стабільність процедур, трансформуючи акценти в напрямі фінансової ефективності [8]. Тему прозорості екстрених закупівель у кризових умовах розвиває Й. Рутаба (Y. Rutaba), підкреслюючи, що відкритість процедур і мінімізація когнітивних викривлень у прийнятті рішень є передумовою результативності державних витрат [9]. Науковці Н. Жидовська та Л. Петришин доводять, що в умовах сучасних викликів державний фінансовий контроль є важливим інструментом забезпечення ефективного використання бюджетних ресурсів, а його розвиток потребує оновлення форм, методів і організаційних підходів з урахуванням глобалізаційних процесів. [10]. Удосконалення інструментів ризикоорієнтованого контролю вивчає О. Бойко (O. Boiko), доводячи ефективність предиктивних моделей штучного інтелекту в підвищенні стійкості систем управління, що безпосередньо резонує з модернізацією державного фінансового моніторингу [11]. Не менш важливим є висновок М. Водделл (M. Waddell), згідно з яким недотримання рекомендацій органів аудиту призводить до повторюваності порушень і втрати бюджетної ефективності, що підтверджує потребу в сильних механізмах зворотного зв'язку [12]. Концепцію підзвітності та участі зацікавлених сторін у державному аудиті розширює Ю. Радіонов, обґрунтовуючи, що зміцнення рольових зв'язків між органами контролю та стейкхолдерами підвищує цінність аудиту та сприяє формуванню результативних змін у публічному секторі [13]. Додатково, М. Климак (M. Klymak) та Т. Вландас (T. Vlandas) доводять, що під час війни в Україні закупівлі зберігали прозорість, хоча пріоритет швидкості постачання ресурсів супроводжувався компромісами щодо вартості, що в післявоєнний період вимагає відновлення конкурентності процедур [14]. Науковці В. Кадала та О. Гузенко підкреслюють, що підвищення ефективності державного фінансового контролю щодо держпідприємств можливе завдяки дотриманню принципів законності, відкритості та превентивності в умовах воєнної турбулентності [15]. Логіку технологічного посилення контрольних функцій продовжують Д. Кравчик та співавтори (D. Krawczyk et al.), які пропонують механізм циклічно-динамічного скринінгу суб'єктів фінансового моніторингу, що підвищує точність ідентифікації аномальних операцій та забезпечує адаптивність системи контролю в періоди різкої волатильності [16].

Попри вагомій науковій праці щодо підвищення ефективності державного фінансового контролю, зміцнення ризикоорієнтованого аудиту, розвитку цифрових механізмів верифікації даних та розширення участі стейкхолдерів у контрольних процесах, низка проблем досі залишається нерозв'язаною. Насамперед потребують подальшого дослідження питання адаптації контрольних процедур до умов воєнної турбулентності та кризових бюджетних обмежень, інтеграції аналітичних моделей і систем моніторингу в практику роботи органів контролю, а також формування прозорої й оперативної архітектури прийняття рішень в умовах високої невизначеності. Важливим залишається й розв'язання проблеми створення єдиної системи оцінки результативності контрольних заходів, забезпечення синергії між органами фінансового контролю та оптимізації співвідношення між ресурсними витратами на контроль і довгостроковими суспільними вигодами.

Метою дослідження є обґрунтування та здійснення комплексної оцінки функціонування системи державного фінансового контролю України в умовах воєнного стану, визначення основних тенденцій і результатів діяльності контрольних інституцій, а також формування науково

обґрунтованих напрямів модернізації контрольних процедур з урахуванням ризиків, цифровізації та стратегічних пріоритетів держави.

Для досягнення поставленої мети сформульовано такі завдання:

1) проаналізувати нормативно-правові засади та інституційні механізми державного фінансового контролю України в умовах воєнного стану;

2) оцінити практичні результати діяльності основних органів державного фінансового контролю на основі офіційної звітності за 2024–2025 рр., порівняти динаміку основних показників та виявити тенденції, ризики й проблемні зони;

3) сформулювати пріоритетні напрями вдосконалення системи державного фінансового контролю в умовах воєнного та післявоєнного періоду, з урахуванням потреб цифровізації, ризикоорієнтованого підходу, підвищення прозорості, посилення міжвідомчої взаємодії та вимог міжнародних партнерів щодо підзвітності державних фінансів.

Результати

Державний фінансовий контроль є важливим інструментом забезпечення прозорості, законності й ефективності використання публічних фінансів, особливо в умовах воєнного стану, коли зростає значення належного управління бюджетними ресурсами та протидії фінансовим порушенням і зловживанням. У науковій літературі цей інститут розглядають як систему організаційних, правових та інформаційних заходів, спрямованих на попередження, виявлення й усунення порушень бюджетної дисципліни, а також на підвищення результативності управління державними ресурсами [1; 2; 17; 18]. Його зміст охоплює контроль за формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів держави, оцінювання ефективності реалізації бюджетних програм, аналіз стану внутрішнього контролю та аудит діяльності розпорядників коштів.

Функції державного фінансового контролю охоплюють контрольну, превентивну, аналітичну та регуляторну діяльність. Контрольна функція спрямована на виявлення й документальне підтвердження порушень у сфері публічних фінансів, тоді як превентивна забезпечує запобігання таким відхиленням шляхом удосконалення процедур, методів і механізмів управління. Аналітична функція полягає у формуванні рекомендацій щодо підвищення ефективності бюджетного регулювання, а регуляторна – у сприянні належному функціонуванню системи внутрішнього контролю й внутрішнього аудиту в органах державної влади та бюджетних установах [17; 18].

Система державного фінансового контролю в Україні є багаторівневою та охоплює зовнішні й внутрішні механізми контролю. Зовнішній контроль здійснюється незалежними інституціями, серед яких провідне місце посідає Рахункова палата України (далі – Рахункова палата), що виконує функції вищого органу державного аудиту, забезпечуючи парламентський контроль за використанням коштів державного бюджету. Діяльність Рахункової палати зосереджена на оцінюванні законності, ефективності та результативності управління публічними фінансами, а також на підготовці аналітичних висновків і рекомендацій для органів влади [15].

Внутрішній державний фінансовий контроль здійснюється через інститути виконавчої влади, насамперед Державну аудиторську службу України (далі – Держаудитслужба), яка є центральним органом у сфері фінансового контролю від імені уряду. Основні напрями її діяльності передбачають проведення ревізій і перевірок, аудит ефективності, моніторинг закупівель, а також взаємодію з правоохоронними органами щодо матеріалів порушень [13; с. 30]. Значну роль у формуванні сучасної моделі контролю відіграє Державна служба фінансового моніторингу України (далі – Держфінмоніторинг), яка забезпечує реалізацію політики у сфері протидії відмиванню доходів, фінансуванню тероризму та поширення зброї масового знищення. Цей орган здійснює аналіз фінансових операцій, виявляє підозрілі транзакції та передає відповідні матеріали компетентним органам [17, с. 150].

Таким чином, система державного фінансового контролю в Україні характеризується складною структурою, багаторівневістю та функціональною диференціацією, що забезпечує комплексне

охоплення всіх етапів руху публічних фінансів і дозволяє оперативно реагувати на ризики, зумовлені воєнним станом та умовами відбудови держави.

Нормативно-правова база державного фінансового контролю в Україні формує інституційні засади функціонування механізмів нагляду за рухом публічних фінансових ресурсів і визначає повноваження органів, відповідальних за забезпечення фінансової безпеки держави. До базових актів належать Конституція України [19], Бюджетний кодекс України [20], Закон України «Про Рахункову палату» [21], Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [22], Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [23], а також підзаконні нормативні документи, що регламентують процедури ревізій, аудитів, фінансового моніторингу та контроль у сфері публічних закупівель.

Умови воєнного стану зумовили суттєве коригування правового регулювання у сфері фінансового контролю, зокрема щодо оперативності, інтенсивності та інструментів реагування на ризики нецільового використання бюджетних коштів. У зв'язку з широким залученням бюджетних ресурсів для оборонних потреб та гуманітарних програм було прийнято низку нормативних рішень, спрямованих на підвищення прозорості, зміцнення механізмів превенції та розширення можливостей для взаємодії органів контролю з правоохоронними структурами.

Постановами Кабінету Міністрів України та відповідними наказами Міністерства фінансів, зокрема «Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання» № 252 від 27.03.2019 р. [24] та «Про затвердження Порядку інформаційної взаємодії Державної служби фінансового моніторингу України та Державної казначейської служби України щодо надання інформації про платіжні трансакції на єдиному казначейському рахунку розпорядників та одержувачів коштів державного бюджету та місцевих бюджетів, необхідної для запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» № 566 від 07.11.2024 р. [25], було уточнено порядок здійснення оперативного контролю, моніторингу та аудиту, зокрема щодо процедур співпраці між Рахунковою палатою, Держаудитслужбою та Держфінмоніторингом. Значну увагу приділено посиленню аналітичної частини контролю, упровадженню ризикоорієнтованого підходу та розширенню повноважень щодо тимчасового блокування фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з посяганням на обороноздатність та економічну безпеку.

Особливе місце у воєнний період посідають спеціальні режими публічних закупівель, що були адаптовані для нагальних оборонних потреб. Водночас нормативні обмеження й механізми післяконтрольного аналізу були посилені, щоб мінімізувати корупційні ризики та можливі зловживання, що впливають зі спрощених процедур закупівель для оборонного сектору [7, с. 765].

Крім того, в умовах збройної агресії значно активізувалася міжнародна кооперація України у сфері фінансового моніторингу та боротьби з відмиванням коштів. Участь у мережах FATF, MONEYVAL, Egmont Group [3] та адаптація до європейських стандартів фінансового контролю визначили інтеграційний курс нашої держави й сприяли гармонізації правового режиму протидії фінансовим злочинам із євроатлантичними нормами.

Отже, воєнний стан не лише модифікував наявну систему фінансового контролю, а й сприяв формуванню нових інструментів, орієнтованих на швидке реагування, підвищення рівня фінансової дисципліни, а також зміцнення механізмів забезпечення економічної й оборонної безпеки. З огляду на масштабні фінансові потоки та особливу чутливість оборонних видатків, нормативна еволюція у цій сфері стала важливою умовою забезпечення стійкості фінансової системи та довіри суспільства до державних інституцій у період війни.

Подальший аналіз доцільно здійснювати з урахуванням фактичних результатів діяльності органів державного фінансового контролю у воєнний період, що дозволяє оцінити ефективність

застосування нормативних механізмів, інституційних повноважень та процедур контролю. Особливу аналітичну значущість має зіставлення показників роботи Держаудитслужби, оскільки саме цей орган забезпечує переважну частину операційного контролю за використанням бюджетних ресурсів, реалізує моніторинг закупівель, проводить ревізії та державні фінансові аудити, а також координує взаємодію з правоохоронними структурами щодо запобігання фінансовим правопорушенням та реагування на них.

В умовах воєнного стану на Держаудитслужбу покладено розширений спектр завдань, зокрема пов'язаних із підвищенням оперативності контролю та ризикоорієнтованим відбором об'єктів для перевірок. Це спричинило як зміни у структурі контрольних заходів, так і трансформацію моделі реагування на виявлені порушення – від домінування постфактум-контролю до акценту на превентивних механізмах і швидкому інформуванні правоохоронних органів.

Для оцінювання ефективності таких змін доцільним є порівняння основних показників діяльності Держаудитслужби за дев'ять місяців 2024 та 2025 років, що дозволяє простежити як динаміку контрольної активності, так і результативність заходів фінансового контролю (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка показників діяльності Держаудитслужби України за січень–вересень 2024–2025 рр.

Показник	2024 р.	2025 р.	Тенденція та коментар
Кількість ревізій	562	531	Незначне скорочення, імовірний перехід до ризикоорієнтованих перевірок
Кількість перевірок закупівель	295	586	Істотне зростання контролю у сфері публічних закупівель
Кількість перевірених об'єктів	827	1 100	Розширення контрольного охоплення
Виявлені порушення, млрд грн	39,5	7,0	Значне зниження, можливе зменшення обсягів ризикових операцій або зміна методології
Недоотримані фінансові ресурси, млрд грн	31,2	3,8	Зниження, імовірно внаслідок посилення фінансової дисципліни
Незаконні/нецільові витрати, млрд грн	8,3	3,2	Падіння індикатора свідчить про зниження масштабів порушень або посилення превентивних заходів
Відшкодовані втрати, млрд грн	5,9	3,1	Зменшення обсягів реального відшкодування порівняно з попереднім періодом
Надходження недоотриманих коштів, млрд грн	4,4	1,4	Послаблення стягнень, можливі труднощі в судовій і виконавчій практиці
Поновлені незаконні витрати, млрд грн	1,5	1,7	Зростання ефективності заходів щодо повернення ресурсів
Матеріали, передані до правоохоронних органів, од.	742	808	Активізація взаємодії з правоохоронними органами
Повідомлення про підозру, од.	132	190	Посилення кримінально-правової відповідальності
Моніторинги закупівель, тис.	7,9	8,2	Збільшення превентивного контролю у сфері закупівель
Попереджені порушення, млрд грн	3,2	4,9	Зростання ефективності превентивних заходів

Показник	2024 р.	2025 р.	Тенденція та коментар
Розірвані договори, млрд грн	13,1	11,0	Невелике зниження, але значний рівень антикорупційного впливу збережено
Державні фінансові аудити, од.	185	130	Скорочення, імовірно через концентрацію на оперативному контролі
Охоплено аудитами, трлн грн	1,56	0,997	Зменшення обсягів фінансових потоків під аудитом
Виявлені неефективні рішення, млрд грн	144,7	35,2	Значне скорочення, імовірно пов'язане з перегрупуванням бюджетних ресурсів
Попереджені втрати, млрд грн	3,3	1,9	Зменшення ефекту превенції в частині управлінських рішень
Відшкодовано втрат за аудити, млн грн	685	700	Невелике, але позитивне зростання

Джерело: сформовано авторами на основі [26]

У 2025 році зафіксовано зменшення кількості ревізій, що відображає перехід до ризикоорієнтованого підходу та концентрацію контролю на найбільш важливих напрямках. Водночас кількість перевірок у сфері закупівель істотно зросла, що відповідає умовам воєнного часу та потребі мінімізації корупційних ризиків. Кількість охоплених об'єктів також збільшилася, що вказує на розширення контрольного поля. Попри загальне скорочення сум виявлених порушень і недоотриманих ресурсів, посилюється превентивний складник контролю, а зміни в структурі фінансових потоків та нормативній дисципліні вплинули на зменшення масштабів зловживань. Динаміка фактичного відшкодування погіршилась, що може бути пов'язано зі складністю порушень і затримками судово-виконавчих процедур. Позитивним є зростання суми поновлених незаконних витрат та збільшення кількості матеріалів, переданих правоохоронним органам, що підтверджує посилення міжвідомчої взаємодії. Кількість моніторингових закупівель і попереджених порушень також збільшилась, що підкреслює роль превентивних механізмів. Зменшення кількості фінансових аудитів та охоплених ними ресурсів свідчить про перерозподіл уваги на оперативний контроль і антикорупційні заходи. Водночас скорочення обсягів виявлених неефективних рішень може відображати підвищення вимог до бюджетного планування. Хоча обсяг попереджених втрат зменшився, фактично відшкодовані суми зросли, що вказує на більш цілеспрямовану та результативну роботу. Загалом динаміка демонструє структурну трансформацію державного фінансового контролю з акцентом на аналітичність, превенцію та правоохоронну взаємодію, проте потребує посилення механізмів примусового стягнення та судового супроводу.

Разом із трансформацією інструментарію Держаудитслужби в умовах воєнного стану важливо простежити, як змінюється роль та результативність інших провідних інституцій державного фінансового контролю. Насамперед це стосується Рахункової палати України, яка забезпечує парламентський контроль за управлінням державними фінансами та оцінювання ефективності використання бюджетних ресурсів. На відміну від Держаудитслужби, діяльність якої зосереджена переважно на оперативних заходах і превентивних механізмах, Рахункова палата виконує функції стратегічного контролю, охоплюючи системні аспекти бюджетного процесу, довгострокові фінансові програми та ефективність державної політики в окремих секторах.

Порівняння динаміки показників Рахункової палати в довоєнний та воєнний періоди дозволяє оцінити зміни масштабу та результативності зовнішнього аудиту, що відображає реакцію системи макrorівневого фінансового контролю на кризові умови, зростання військових видатків та підвищені вимоги до прозорості бюджетних рішень. Особливу увагу становлять тенденції щодо обсягів аудитованих коштів та величини виявлених порушень, оскільки саме ці показники характеризують

здатність держави забезпечувати належний контроль за великими бюджетними потоками в умовах надзвичайної економічної та воєнної ситуації (табл. 2).

Таблиця 2

Результати діяльності Рахункової палати України (2020–2024 рр.)

Рік	Охоплено коштів	Виявлено порушень	Контроль на 1 грн фінансування	Порушень на 1 аудитора
2020	1,19 трлн	26,3 млрд	3,1 тис. грн	3,65 млрд
2021	592 млрд	58,6 млрд	1,2 тис. грн	1,89 млрд
2022	351 млрд	60,8 млрд	0,7 тис. грн	1,14 млрд
2023	771 млрд	70,8 млрд	2,2 тис. грн	2,38 млрд
2024	3,69 трлн	217,5 млрд	7,1 тис. грн	11,1 млрд

Джерело: сформовано авторами на основі [27]

Динаміка результатів діяльності Рахункової палати України у 2020–2024 рр. свідчить про суттєву трансформацію контрольної моделі. У 2020–2021 рр. обсяги аудитованих коштів залишались стабільними, а різке зростання виявлених порушень у 2021 р. відображало підвищення інтенсивності контролю та виявлення системних проблем у сфері публічних фінансів. У 2022 р. через воєнний стан та централізацію видатків відбулося різке скорочення обсягів контрольованих ресурсів, хоча рівень виявлених порушень залишався значним. Це підтверджує збереження високих ризиків у державному секторі навіть в умовах кризового бюджетування. З 2023 р. контрольне охоплення почало відновлюватися, а у 2024 р. досягло рекордних масштабів – майже 3,7 трлн грн, що більш ніж удвічі перевищує показник 2020 р. Водночас зафіксовано понад 217 млрд грн порушень, що вказує на концентрацію контролю на найбільш фінансово чутливих сегментах та підвищену здатність інституції виявляти ризики воєнної економіки. Зростання показників «контроль на 1 грн фінансування» та «сума порушень на 1 аудитора» у 2024 р. підтверджує підвищення операційної ефективності та пріоритизацію стратегічно важливих напрямів – оборонних і відбудовних програм. Фактично ефективність роботи інституції у 2024 р. суттєво перевищила довоєнні рівні. Отже, Рахункова палата не лише відновила контрольні функції після початку повномасштабної війни, а й значно їх посилила, переорієнтувавшись на масштабні бюджетні потоки, пріоритетні державні програми та підвищені стандарти підзвітності.

Отримані результати засвідчують, що система зовнішнього фінансового контролю України в умовах воєнного стану не лише зберегла функціональну спроможність, але й продемонструвала здатність до масштабування та адаптації до нових бюджетних реалій. Водночас ефективність забезпечення фінансової безпеки держави визначається не лише аудитними інструментами, а й спроможністю запобігати незаконним фінансовим потокам, виявляти операції з ознаками відмивання доходів і протидіяти фінансуванню агресивних дій проти України. Тут надзвичайно важливе значення має діяльність Державної служби фінансового моніторингу України, яка відіграє провідну роль у системі протидії фінансовим злочинам, фінансуванню тероризму та колабораціонізму. На тлі воєнної агресії та активного використання гібридних фінансових механізмів з боку держави-окупанта функціонування системи фінансової розвідки набуває особливого значення, оскільки забезпечує превентивний контроль за рухом коштів і сприяє оперативному блокуванню активів, що можуть бути спрямовані на підрив обороноздатності країни.

Порівняння результатів діяльності Держфінмоніторингу за 2023–2024 рр. дозволяє оцінити масштаб посилення аналітичних і правоохоронних інструментів фінансової розвідки, зокрема рівень заблокованих активів, кількість переданих правоохоронним органам матеріалів та обсяг опрацьованої інформації (табл. 3).

Таблиця 3

Порівняння діяльності Держфінмоніторингу України за 2023–2024 рр.

Показник	2023 р.	2024 р.	Оцінка зміни / коментар
Обсяг фінансових операцій, переданих на опрацювання правоохоронним органам	157,2+ млрд грн	216,7+ млрд грн	Значне зростання обсягу підозрілих транзакцій; посилення фінансової розвідки
Заблоковані фінансові операції	12,3+ млрд грн	20+ млрд грн	Розширення застосування превентивного блокування коштів
Арешт корпоративних прав	12,3+ млрд грн	12,3+ млрд грн	Стабільність показника, орієнтація на стратегічні активи
Обсяг отриманої та опрацьованої інформації	2,35 млн повідомлень	4,09 млн повідомлень	Майже дворазове зростання навантаження на систему фінансового моніторингу
Передані матеріали до правоохоронних органів	1 926	2 910	Посилення кримінально-правової взаємодії (+51%)
Матеріали щодо державної зради	351	397	Розширення виявлення фінансування ворожих дій
Матеріали щодо колабораціонізму	492	542	Зростання виявлених випадків співпраці з державою-агресором
Блокування банківських рахунків	2 581	3 290	Підвищення рівня захисту фінансової системи від ризикових суб'єктів
Запити до іноземних фінансових розвідок (FIU)	2 016	2 632	Розширення міжнародної кооперації у сфері AML/CFT
Країни-партнери з обміну інформацією	-	147	Формування повноцінної мережі міжнародного співробітництва

Джерело: сформовано авторами на основі [28]

Порівняльний аналіз свідчить про суттєве посилення аналітичної та правоохоронної активності Держфінмоніторингу в умовах війни. Найбільш вагомим є зростання обсягу фінансових операцій, переданих на опрацювання правоохоронним органам, що свідчить про розширення спектра підозрілих транзакцій, зокрема пов'язаних із фінансуванням агресії та обходом санкційних обмежень. Одночасно значно збільшився обсяг заблокованих фінансових операцій, що підтверджує посилення превентивного контролю та дієвість механізмів фінансової розвідки. Збільшення майже в півтора раза кількості матеріалів, переданих до правоохоронних органів, а також зростання випадків виявлення державної зради та колабораціонізму демонструє поглиблення правоохоронноскладника державного фінансового моніторингу. Це відповідає сучасним безпековим пріоритетам, коли фінансові розслідування стають інструментом протидії гібридним загрозам. Різке зростання обсягу обробленої інформації – понад 4 млн повідомлень у 2024 році – вказує на системне збільшення навантаження та розвиток аналітичних спроможностей служби. Поряд із цим активізація міжнародної взаємодії, відображена в зростанні кількості міжнародних запитів та розширенні мережі партнерств до 147 країн, підтверджує інтеграцію України до глобального режиму протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму.

У сукупності зазначені тенденції підтверджують перехід системи фінансового моніторингу України до моделі високої оперативності, аналітичної глибини та розширеної міжнародної

координації. Така трансформація зумовлена не лише викликами воєнного часу, а й потребою формування стійкої архітектури фінансової безпеки, здатної підтримувати економічну стабільність у післявоєнний період. Попри відчутний прогрес, подальший розвиток інституцій державного фінансового контролю зумовлений необхідністю подолання низки системних викликів, зокрема пов'язаних із забезпеченням прозорості, ефективності та підзвітності у сфері управління публічними ресурсами.

Насамперед особливої уваги потребує сфера оборонних закупівель, яка в умовах воєнного стану функціонує в режимі часткового обмеження доступу до інформації. Це створює об'єктивні умови для оперативного забезпечення оборонних потреб, однак одночасно формує ризики непрозорості та зловживань. Відсутність повної відкритості процедур, специфічність постачальників оборонної продукції та високі темпи укладання контрактів потребують збалансованих контрольних механізмів, що поєднують оперативність із належним рівнем фінансової відповідальності.

Другим важливим напрямом є ризики корупції та неефективного використання коштів, спрямованих на відбудову країни. Уже зараз сформовано масштабні міжнародні й внутрішні фінансові ресурси, що мають бути спрямовані на реконструкцію інфраструктури, житлового фонду та економічне відновлення. У таких умовах пріоритетним є створення системи комплексного контролю, здатної забезпечити прозорий рух відбудовних коштів, запобігати конфліктам інтересів та гарантувати цільове використання фінансування.

Окремим стратегічним завданням є подальша цифровізація механізмів контролю. Швидкий розвиток цифрової економіки, збільшення кількості транзакцій та необхідність реагувати на складні фінансові схеми потребують застосування сучасних технологій аналізу даних, автоматизованого risk-scoring та моніторингу фінансових операцій у режимі реального часу. Запровадження таких інструментів має на меті не тільки підвищити ефективність превентивного контролю, але й забезпечити можливість своєчасного виявлення маніпулятивних схем і загроз для фінансової системи держави.

Подальший розвиток системи державного фінансового контролю в Україні має ґрунтуватися на модернізації інституцій, технологічному посиленні контрольних функцій та розширенні механізмів підзвітності. Насамперед пріоритетним є поглиблення цифрової трансформації органів контролю, що передбачає впровадження інтегрованих аналітичних платформ, автоматизованих систем ідентифікації ризиків, використання алгоритмів машинного навчання для аналізу операцій та моніторингу закупівель у режимі реального часу. Такий підхід дозволить підвищити швидкість і точність виявлення фінансових порушень, мінімізувати вплив людського фактора й забезпечити оперативність управлінських рішень.

Другим стратегічним напрямом є посилення міжвідомчої координації та обміну даними між Рахунковою палатою, Держаудитслужбою, Держфінмоніторингом, правоохоронними органами та міжнародними партнерами. Формування єдиного інформаційного простору, зокрема з використанням стандартів ЄС та рекомендацій INTOSAI, сприятиме підвищенню ефективності реагування на складні фінансові схеми, зокрема ті, що пов'язані з військовими закупівлями й фондами відбудови.

Важливим кроком є розвиток системи внутрішнього аудиту в органах державної влади й бюджетних установах, що передбачає стандартизацію процедур, професійну сертифікацію фахівців та впровадження ризикоорієнтованих підходів відповідно до міжнародних вимог. Такий механізм забезпечить зміщення акценту з виявлення порушень на їх запобігання, формуючи культуру фінансової відповідальності та підзвітності.

Окремого значення набуває інституційне забезпечення прозорості оборонних і відбудовних закупівель, зокрема через застосування спеціалізованих платформ контролю, розширення режиму післяконтрольного аналізу та створення незалежних механізмів громадського моніторингу. Це сприятиме збереженню балансу між вимогами національної безпеки та потребою в публічній підзвітності.

Важливим напрямом також є підвищення стійкості й незалежності органів фінансового контролю, розширення кадрового потенціалу, інвестиції у професійний розвиток та імплементація найкращих міжнародних практик. У поєднанні з розвитком антикорупційної інфраструктури ці заходи формують підґрунтя для ефективного управління публічними фінансами в умовах відбудови та інтеграції України до європейського економічного простору.

Таким чином, забезпечення ефективного державного фінансового контролю в умовах воєнного та післявоєнного розвитку України потребує поєднання оперативності, технологічності та інституційної стійкості.

Висновки

Умови воєнного стану суттєво трансформували систему державного фінансового контролю України, зумовивши зміну пріоритетів, інструментів та методології нагляду за використанням публічних ресурсів. Здійснений аналіз свідчить про те, що, попри безпрецедентні виклики, державні інституції демонструють здатність до адаптації, масштабування контрольних функцій і зміцнення аналітичної спроможності. Держаудитслужба посилила акцент на моніторингу державних закупівель, кримінально-правовій взаємодії та превентивних заходах, що підтверджується зростанням кількості порушених проваджень і збільшенням частки матеріалів, переданих правоохоронним органам. Рахункова палата продемонструвала здатність акумулювати контроль над рекордними обсягами бюджетних ресурсів і підвищувати ефективність аудиторської діяльності, що свідчить про стратегічну змістовність її ролі в бюджетному процесі.

Особливої ваги в поточних умовах набуває діяльність Держфінмоніторингу, який забезпечує фінансову безпеку держави шляхом оперативного виявлення й блокування операцій, пов'язаних із фінансуванням агресії, колабораціонізмом та корупційними схемами. Значне зростання кількості оброблених повідомлень, переданих матеріалів та обсягу заблокованих активів вказує на посилення аналітичної глибини й координації з правоохоронними та міжнародними інституціями.

Водночас, попри досягнутий прогрес, система державного фінансового контролю потребує подальшого вдосконалення. Основними викликами залишаються забезпечення прозорості оборонних закупівель, мінімізація корупційних ризиків у процесі відбудови, формування ефективних механізмів міжвідомчої взаємодії та впровадження цифрових інструментів контролю з опорою на автоматизовані ризик-моделі й штучний інтелект. Розширення аналітичного інструментарію, підвищення кадрового потенціалу органів контролю та поглиблення міжнародного співробітництва визначають стратегічні умови підвищення результативності публічного фінансового нагляду.

Узагальнюючи, в умовах війни державний фінансовий контроль перетворюється на комплексну систему фінансової оборони, здатну забезпечувати стійкість бюджетної системи, протидіяти фінансовим загрозам і підсилювати довіру громадян та міжнародних партнерів. Надалі його ефективність визначатиметься рівнем технологічної модернізації, відкритості й інституційної незалежності, що стане важливою передумовою успішної післявоєнної відбудови та інтеграції України до європейського фінансового простору.

Подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на розроблення кількісних моделей оцінювання ефективності державного фінансового контролю в умовах воєнної та післявоєнної економіки, а також аналіз цифрових платформ і технологій штучного інтелекту в автоматизації контрольних процедур.

Список використаних джерел

1. Кравцов Д. В. Особливості здійснення фінансового контролю в умовах воєнного стану: загальна характеристика. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2025. Вип. 3(62). С. 41–45. DOI: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v3.2025.8>

2. Ванькович Д., Крупка М., Кульчицький М. Оцінювання ролі внутрішнього фінансового контролю в стратегії забезпечення повоєнного відновлення України. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-148>.
3. У 2024 році Мінфін залучив зовнішнє фінансування від одинадцяти партнерів з розвитку у розмірі понад 41 млрд доларів США. *Урядовий портал: вебпортал*. 2025. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-partnery-z-rozvytku-iaki-nadaly-biudzhethnu-pidtrymku-ukraini-u-2024-rotsi-zahalnym-obsiahom-ponad-41-mlrd-ta-napriam-spriamuvannia-koshtiv>
4. План для реалізації Ukraine Facility 2024–2027. *UA. Ukraine Facility: вебсайт*. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua>
5. Determinants of anti-money laundering system’s effectiveness in Ukraine: Insights from factorial and regression analysis / D. Krawczyk et al. *Public and Municipal Finance*. 2025. Vol. 14. № 2. P. 146–170. DOI: [https://doi.org/10.21511/pmf.14\(2\).2025.13](https://doi.org/10.21511/pmf.14(2).2025.13)
6. Long L. W., Rabab B., Jamil M. N. Government spending, political dynamics, and economic recovery: a cross-national analysis of fiscal resilience. *Research in Globalization*. 2025. Vol. 11. Article 100297. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.resglo.2025.100297>
7. Gnaldi M., Del Sarto S. Measuring corruption risk in public procurement over emergency periods. *Social Indicators Research*. 2024. Vol. 172. P. 859–877. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11205-024-03331-w>
8. Michael A., Ferry L., McDonald B., Midgley H. Performance Auditing Trends at a Supreme Audit Institution: UK National Audit Office, 1999 to 2021. *Financial Accountability & Management*. 2025. Vol. 41. № 4. P. 693–703. DOI: <https://doi.org/10.1111/faam.12439>
9. Rutaba Y. A. Transparency and emergency procurement: the moderating effect of bounded rationality “striving for ‘good enough’ in lieu of optimal?”. *Management Matters*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1108/MANM-07-2024-0042>
10. Жидовська Н., Петришин Л. Сучасні підходи до державного фінансового контролю як інструменту забезпечення ефективного використання бюджетних ресурсів. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-13>
11. Boiko O. Risk management in high-load service infrastructure using AI-based predictive models. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 15. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17141025>
12. Waddell M. A. Repeat audit findings: How FEMA responds to feedback. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2024. Vol. 100. Article 104157. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2023.104157>.
13. Радіонов Ю. Вплив аудиту через залучення стейкхолдерів. *Економіка України*. 2025. Т. 68. №7 (764). С. 26–47. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.07.026>
14. Кlyмаk M., Vlandas T. Governance in times of war: Public procurement in Ukraine. *PLoS ONE*. 2024. Vol. 19. № 6. Article e0305344. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0305344>
15. Кадала В. В., Гузенко О. П. Публічний (державний) фінансовий контроль як інструмент оцінки діяльності державних підприємств в умовах турбулентності. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2025. № 2. DOI: <https://doi.org/10.32782/cuj-2025-2-4>
16. Krawczyk D., Zarutskа O., Zakharkina L., Krišková P., Vakulchuk O., Dotsenko T. A mechanism for cyclic-dynamic screening of primary financial monitoring entities under wartime conditions. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2025. Vol. 3. № 62. P. 210–228. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.62.2025.4809>

17. Русіна Ю. О. Державний фінансовий контроль: основні проблеми в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми економіки*. 2025. № 2(284). С. 148–160. DOI: 10.32752/1993-6788-2025-1-284-148-160
18. Скрипник Г., Владислав Ч. Державний фінансовий контроль України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-139>
19. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
20. Бюджетний кодекс України. Документ 2456-VI від 8 липня 2010 року. Редакція від 04.07.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
21. Про Рахункову палату : Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII. Редакція від 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19>
22. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 № 2939-XII. Редакція від 14.06.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>
23. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. Редакція від 09.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>
24. Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.03.2019 № 252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2019-п>
25. Про затвердження Порядку інформаційної взаємодії Державної служби фінансового моніторингу України та Державної казначейської служби України щодо надання інформації про платіжні трансакції на єдиному казначейському рахунку розпорядників та одержувачів коштів державного бюджету та місцевих бюджетів, необхідної для запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Наказ Міністерства фінансів України від 07.11.2024 № 566, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 26.12.2024 за № 2013/43358. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2013-24>
26. Статистичні звіти. *Державна аудиторська служба України: вебсайт*. 2020. URL: <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/53>
27. Звіт Рахункової палати за 2024 рік. Рахункова палата. 2024. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Reports/2024/ZVIT_RP_2024.pdf
28. Звіти про діяльність. *Державна служба фінансового моніторингу України: вебсайт*. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/zviti-pro-diyalnist>